

ТИЖНЕВИК РЕВІЄ НЕВДОМАДАКІЄ УКРАЇНІЕННЄ ТРИДЕН'О

Число 4 (410) рік вид. X. 4 лютого 1934 р.

Ціна 2 фр. Prix 2 fr.

Париж, неділя, 4 лютого 1934 року.

В радісних промовах, що ними одзначено було на останній сесії ВУЦВК блискучу перемогу над «рештками української націоналістичної контр-революції, яка намагалася одірвати Україну від совітського союзу», бренть одна нота, що її постійно і старанно виводять вельможні промовці.

«Україна — «неот'емлемая» частина совітського союзу» — таким твердженням кінчає своє слово староста Петровський.

«Совітська Україна — «неот'емлемая» складсва частина великого СССР» — втрує йому голова «уряду» Чубарь.

П'ятнадцять уже років поневолена Україна являється «неот'емлемою» частиною СССР; останні дипломатичні успіхи ще, ніби, зміцнили силу совітської держави; допіру Косіор і Постишев запевняли прилюдно, що ненависну петлюрівщину повсюди викрито й нарешті до щенту знищено. І коли саме тепер доводиться так старанно підкреслювати ту нерозривність, «неот'емлемість», то вражіння складається як раз протилежне: видно, з тією «неот'емлемістю» не все гаразд.

І справді, не зважаючи на похвалки про цілковиту перемогу над українським шовінізмом, яку допіру так бучно одсвятковано, «Известия» (ч. 308 з 21. XII. 1933) повчають совіти України, що «вони повинні пам'ятати, що головною небезпекою на даному етапі на Вкраїні являється місцевий український націоналізм».

А Чубарь свою промову про «неот'емлему часту» закінчує словами постанови листопадового пленума ЦК і ЦКК КПБУ з привсду доклада Косіора: «дати «сокрушительную» відсіч всім спробам розір-

вати чи послабити зв'язок України з совітським союзом, зміцнити цей зв'язок, виховувати українські народні маси в дусі інтернаціоналізму і зміцнити боеву революційну єдність трудящих мас усіх совітських республік проти міжнароднього імперіялізму і внутрішньої націоналістичної і всякої іншої контр-революції — таке зараз на Україні найголовніше завдання партії» («Правда» ч. 353 з 24.XII. 1933).

Коли справді Україна «неот'емлемая часть» совітського союзу, то чому їм так боятися отих спроб «розірвати й послабити зв'язок»? Коли Україна так міцно й нерозривно з Москвою зв'язана, як вони намагаються себе впевнити й інших умовити, то ті-ж спроби заздальгидь, ніби, засуджено на невдачу.

Але за признанням самих сучасних володарів, як видно з наведеної вище ухвали, зв'язок той не такий щільний: головне завдання партії на сьогодні на Україні — зміцнити ті зв'язки та виховувати наш нарід на програмі «єдиної-неділимої».

Отже, як бачимо, сьогодні перед окупантами стоїть те саме завдання, як і в момент завоювання України, і п'ятнадцять год кривавого панування їх до вирішення його ані на крок не наблизило, як не наблизить і майбутнє.

Завдання, з яким не дала собі ради протягом століть царська Москва, не в стані вирішити й червоні її спадкоємці.

Листи до земляків.

XXIX.

На височайше ім'я.

В старій Росії, оскільки я пам'ятаю, ніхто не мав права змінити своє прізвище без «височайшого» на те дозволу. Обов'язково доводилось писати подання на «височайше ім'я, припадати к стопам» і тільки після «височайшого соизволенія» Валах міг зватися Літвіновим, а Загнибіда — Нещастливцевым.

Здається, тільки прізвищам на «ко» удавалося обійтися без цієї марудної процедури. Додав до свого прізвища «въ», записав це до метрики та пашпорту і одразу став «истинно-русским человеком».

Не знаю, як кому, а мені старий порядок подобався. Власне не те подобалося, що треба було прохати «височайшого дозволу» на змі-

ну прізвища. Так далеко в апробації старих порядків я не йду. Добра, на мій погляд, традиція не соромитися свого прізвища і триматися його, не дивлячись на безглузді жарти та глузування вулиці.

Хіба справді остільки краще Луковніков від Цибульзон, або Лошадніков од Кобили, щоб з-за такої сумнівної зміни залишати прізвища батьків та дідів? Тим більш, що для глузування та жартів завжди знайдеться привід.

— Який він у бісового батька Лошадніков? Та він з роду і віку був Кобилю.

— Ви подивіться на Мойшу! Він думає, що став уже великий пан, бо пишеться Луковніков. Це так пишеться, а вимовляється, як і раніше, простісенько Цибульзон.

Подання на «височайше ім'я» ставило перешкоди таким переодяганням, а разом з тим підкреслювало його дійсний плазунський зміст. Не без того, щоб тут одночасово тако-ж виявлявся моральний рівень людини, що готова йти на таку операцію з своїм прізвищем.

Тим часом пошесть ця була в старі часи дуже розповсюджена і то не тільки серед містечкових та повітових обивателів. Навіть в Революційній Академії на Капрі панувала тенденція присвоєння «істинно-руських» прізвищ. Це-ж тоді Джуґашвілі став Сталіним, Апфельбаум Зінов'євим, Лур'є Ларіним, Валах Літвіновим...

Люде збиралися перевернути весь світ до гори, а разом з тим прізвища собі приймали по тому-ж рецепту, якого уживали ті, що «припадали къ стопамъ».

* * *

Стара це історія. Але, як казав колись Гейне, нема такої старої історії, щоб не ставала вона новою, і я дуже боюся, що зараз на Україні настають часи, коли нашим землякам доведеться згадати про цей старий та випробований засіб захисного перефарбування, на цей раз не «в істинно-руській», а «істинно-пролетарській» кольор.

Як відомо, листопадовий пленум ЦК КП(б)У постановив, що хоч «великодержавний шовінізм є, як і раніш, головною небезпекою в масштабі всього союзу, але в де-яких республіках, і особливо на Україні, найбільшу загрозу творить український націоналізм, що змикається з імперіялістичними інтервентами, з метою відриву України від радянського союзу. Для українських трудящих мас цей

відрив означає повернення під ярмо поміщиків та капіталістів, перетворення України на колонію іноземного капіталу».

З цього випливає, що «всякий, хто найменшою мірою намагається послабити зв'язок України з радянським союзом, робить справу ворога української і російської контрреволюції».

В переведенні цих постанов та їх обґрунтованні найактивнішу участь взяли тов. Косьор та тов. Постишев. Вони намалювали у весь зріст небезпеку націоналізму на Україні, при чому із звичайною для «истинно-пролетарских» діячів шляхетністю найбільш били своїми копитами по покійному Скрипникові. При чому у своєму азарті вони перейшли всякі межі і власне зґлорифікували для наступних українських поколінь пам'ять цього нещасного чоловіка.

Наші земляки з ЦК під час того, як ці комуністичні заїди розправлялися з їхнім покійним товаришем по праці, сиділи, сумно хитали головами, мовчали... і одностайно голосували всі пропозиції «кращого соратника тов. Сталіна тов. Постишева».

Зберегалася хоч якась тінь пристойності. Адже-ж Скрипник увесь час був їх ближчим співробітником. Вони-ж бачили всю його працю і ніколи проти неї не протестували. Більш того, йшли за ним.

Мовчати в таких випадках, — є найменша ганьба. Але вони і на це нездатні.

Само по собі зрозуміло, що нам, які звикли до моральних критеріїв іншого зразку в порівнянні з тими, що панують у нас дома, трудно збагнути безмежну повідь людської підлоти, жалуїства, плазунства «страха ради іудейська» в суспільстві, що іменує себе «соціалістичним». *De mortuis aut bene aut nihil* заповіджено старим шляхетним народом, і хоч завжди знаходяться персонажі з байки Лафонтена, які охоче копнуть своїм копитом померлого, тим часом ці персонажі завжди в нашому суспільстві викликають почуття моральної огиди.

Мертвий лев, все-ж таки лев, а осел, хоч живий, навіки тільки ослом і буде.

Наші земляки з харківської експозитури московського уряду переступили межі ляфонтенівських героїв і дали їм кілька очків наперед. Свій реванш що-до Скрипника вони взяли на грудневій сесії ВУЦВК. На ній «український староста» тов. Петровський та голова

«українського уряду» тов. Чубарь, щоб не відстати від Косіора та Постишева, дали волю своєму пролетарському обуренню.

Ось що вони наговорили на адресу свого покійного товариша: «найбільш ганебну роль відіграв колишній наркомпрос України М. О. Скрипник. Біля нього організувалась група шкідників та шпигунів, що готувала інтервенцію на Україні. Через Скрипника шкідницькі організації проводили роботу по відриву української мови, української культури і мистецтва від радянського союзу, тим маючи на меті відірвати взагалі Україну від радянського союзу. Це сприяло утворенню груп злочинців, що працювали над організацією повстанських загонів на випадок воєнної інтервенції та були зв'язані з охранками капіталістичних країн». Справжній «зрадник був цей самий Скрипник,—додав Чубарь,—бо хотів Україну, невід'ємну частину великого СРСР віддати на поталу капіталістичним імперіялістам».

Коли такі речі говорилися Постишевим та Косіором, то тут нічого дивного не було. Це-ж їхня мета викривати «змови» на Україні. Але для Петровського та Чубара, що безсмінно працювали і з Шумським, і з Скрипником та нічого «зрадницького» в діяльності їх не знаходили аж поки не вмішалися з початку Каганович, а потім Постишев, справа виглядає инакше.

Боюся, що і вони вже взяті, по виразу московських чекистів, «на мушку», і нічого їм не допоможе і ця гра на «зрадництво» Скрипника.

— А ви чого дивилися? Адже-ж це зрадництво відбувалося під самим вашим носом!

Треба якихось рішучіших заходів «реабілітації».

* * *

Трудно мені з мого далекого кутка дати цим моїм землякам справжню пораду. Але що маеш робити. Коли люде опинилися у такій біді, то тут може все стати у пригоді.

А скажіть, панове товариші з харківського совнаркому, чи не пригодився б вам старий засіб доказу своєї «благонам'яренности», себ-то зміна прізвища з одночасовим «припаданиєм кь стопамь»?

Правда, оскільки я знаю, зараз у вас зміною прізвища відає «загс» і ніякої урочистости з цього не робиться. Але для таких високих дсс-

тойників, як ви, справа могла б піти в іншому, так мовити, «височайше пролетарському» порядку.

Можливо написати гарне подання на «височайше ім'я» «геніального вождя світового пролетаріату», широко покаятися у всіх вільних і невільних гріхах і прохати затвердити нові прізвища. Та російська мова, від якої ви так не хочете відриватися, дає величезний простір для винаходу гідних для вас прізвищ: Холуєв, Полжалімов, Пресмикальський і т. ин.

Спробуйте, може це вас і на цей раз урятує!

St. Jean de Maurienne,
5. I. 1934.

К. Ніко.

П'ята сесія Ради Українського Центрального Комітету в Польщі*).

II.

Доклади з місць викликали зрозуміле зацікавлення присутніх членів Ради. З них першим забрав слово член Ради п. С. Письменний, оповідаючи про життя української еміграції на Рівенщині. Перебуваюча тут українська еміграція не є численною, а до того є вона й розпорошеною по різних повітових осередках і селах, що негативно відбивається на її організаційному житті та перешкоджає провадженню серед неї систематичної культурно-освітньої і громадської праці. Широкому розвитку громадського життя української еміграції на Рівенщині не мало перешкоджає і брак громадсько вироблених інтелігентних сил, як тако-ж і мале матеріяльне забезпечення більшості емігрантів цього району.

З другого боку, на Волині перебуває значна кількість нової української еміграції — втікачів останнього часу, яка з різних причин не є ще зв'язана з українською еміграцією 1920-1921 років.

Д-р П. Шкурат торнувся життя української еміграції в Перемишлі, зупинючись головним чином на справах, зв'язаних з допомогою студіюючій тут українській шкільній молоді, яка для одержання освіти приїздить до Перемишля з різних еміграційних осередків. Докладно зупинився д-р Шкурат і на справі придбання парцелі для будови сталої заходронки для української шкільної молоді, яка має розпочатися на весні 1934 року. Він інформує присутніх про розпочаті вже заходи і звертається до них з закликом допомогти в реалізації цієї, так актуальної сьогодні справи.

Ген. В. Сінклер поінформував присутніх про життя української еміграції, об'єднаної у Відділі УЦК в Сосновцю, спиняючи особливу увагу на моментах, зв'язаних з її економічним становищем. Ген. О. Загородський торкнувся життя української еміграції в Каліші, а лейт. Шрамченко схарактеризував досить рухливу діяльність Відділу УЦК в Ченстохові, а зокрема його культурно-освітньої секції.

Інж. І. Гнойовий дав широкі інформації про життя української еміграції в цілій низці еміграційних осередків Полісся й Волині, які об'їхав він в минулому році: Блудень, Воронна Гора, Івашевичі, Свята Воля, Тераспіль, Кобрин, Берестя, Порічка, Ковель і ин. Довгий, але цікавий і вичерпуючий доклад інж. Гнойового охопив життя цих осередків в цілому і був багатий статистичними даними, які характеризували

*) Див. «Тризуб» ч. 1(407) з 7.І. 1934.

як кількісний стан поодиноких осередків, так і прояви їх організаційного і громадського життя взагалі.

Українська еміграція перебуває в тяжких матеріальних обставинах, в її рядах знаходиться великий відсоток безробітних, її пересічні заробітки незначні. Але вона не животіє, вона живе. Зворушення виглядає її зорганізованість, особливо помітна в більшості осередків її скупчення, заслуговує на увагу розуміння не лише потреби організованої самопомоги, але й різні прояви цієї останньої, які не залишаються без наслідків і дають можливість багатьом емігрантам витримати і перетривати часи тяжкої матеріальної кризи. Українська еміграція не лише живе, вона живе організовано, працює для себе і для тієї ідеї, яка її об'єднує. Організованість української еміграції, її патріотизм, допомога їй в міру можливостей з центру її об'єднання — від Головної Управи УЦК, розуміння її прагнень і позитивне до них відношення, а в багатьох випадках не лише доброзичливість, але й конкретна допомога на місцях з боку суспільства польського — дає їй можливість боротися з тяжкими обставинами її життя і перетривати та витримати найсуворіші часи іспиту.

Цими словами можна характеризувати загальні враження з докладів з місць і з справоздань Управи УЦК та її органів, які торкалися життя української еміграції на периферії. Українська еміграція не лише живе і працює, вона бореться. Бореться не лише за ідеї, з якими вийшла на чужину. Боротися доводиться не лише з недоброзичливим, а часами і ворожим до наших ідей елементом, якому з різних причин залежить на розбитті еміграційної єдності, на нівеченні позитивних досягнень української еміграції взагалі. Боротися досить часто доводиться і з своїм елементом, який підпадає під впливи елемента ворожого і шкодить організації і громадській праці на місцях. Боротися часами доводиться і з проявами пережитої вже отаманії на місцях, громадської недисциплінованості й т. и.

Так можна характеризувати всі ті «тертя на місцях», про які час від часу згадується на сесіях Ради УЦК, або про які доходять відгосеєи, що передаються з уст до уст. Таке враження від цих терть, коли дивитися на них в перспективі минулих місяців і років. Про тертя на місцях було де-нільки згадок в поодиноких докладах і на біжучій сесії Ради УЦК.

Повертаючися знову до докладу інж. Гнойового про життя української еміграції в поодиноких осередках, не зайвим буде зупинитися на позитивних досягненнях організаційного життя Відділу УЦК в Івацевичах. Не є він численний, бо об'єднує лише 41 українських емігрантів, але життя його рухливе й багате позитивними ефектами. Не дивлючися на те, що члени місцевого Відділу УЦК, працюючи на тартаках, мають незначні, а навіть досить малі заробітки, організаційне життя Відділу живе й членські внески поступають до скарбниці Відділу задовольняюче регулярно. Реально дивляться члени Відділу на життя: членські внески кожен член мусить платити, а, з другого боку, в разі потреби кожному членові Відділу мусить допомогти. Акція взаємодопомоги поставлена тут досить добре. При Відділі існує «Хата Козака» з бібліотекою й читальнею. Бібліотека налічує до 200 томів, а в читальні до диспозиції членів до 10 періодичних видань. В «Хаті Козака» відбуваються збірки не лише дорослих членів Відділу, але й дітей, яких налічується тут до 35 душ і відношення до виховання котрих характеризує хоч би той факт, що «Хата Козака» передплачує «Світ Дитини». Заснований тут «дитячий садок» провадять по черзі місцеві пані. Влітку організуються для дітей часті прогулки до лісу.

Багато позитивних моментів можна було б відмітити і в житті решти осередків, про які згадувалося на біжучій сесії Ради УЦК. Не оминають вони нагоди гідно заманіфестувати свої стремління в дні українських національних свят, мають більші або менші бібліотеки, пресу, борються з надзвичайно тяжкими умовами життя. І ця боротьба має рівно-ж позитивні наслідки. Свідчить про це хоч би той факт, що українську еміграцію у Польщі не зламали тринадцять років перебування на чужині і що в

новий рік входить вона організовано, бадьоро і повна віри в перемогу її ідей.

Тяжкі часи загальної економічної кризи змушують її ще більше горнутися до своїх об'єднань на периферії і спільними силами давати собі раду в невеселому житті українського емігранта на чужині.

(Продовження буде).

І. Липовецький.

Міжнародна ситуація та поневолені народи СССР

(Доклад д-ра Мір-Якуб бея та дебати з приводу нього).

В Парижі 27 січня с. р. в салі Сосьєте Савант відбувся цікавий доклад відомого азербейджанського діяча п. Мір-Якуб бея на тему «Міжнародна ситуація та поневолені народи СССР» Головував на зборах на прохання азербейджанців проф. О. Шульгин.

Докладчик оглянув усю сучасну міжнародню ситуацію, зупинився докладно на далеких справах, відмітив, що війна кожного дня там може виникнути, і перейшов до Заходу, до планів німецьких супроти Сходу. Схарактеризувавши сучасну закордонну політику СССР, докладчик робить довгий екскурс в історію, доводячи словами Гобіно повну нікчемність росіян, яких начебто ще «варяги» вчили розуму, а пізніше навчили державности татари та ще пізніше німці.

Далі зупиняється він на сучасній російській полеміці, на виступах п. Мілюкова та ген. Денікіна. П. Мілюкову він закидає дві мірки, одну для Заходу, другу — для Сходу, та говорить, що Росію ніхто не ділить, а вона сама ділиться. Але інтереси поневолених народів нічим не зв'язані з тими чи іншими міркуваннями росіян. Все завдання в єдності поневолених і в цьому загорока їх успіху. Москва ще за часи царизму довела поневолені народи до одчаю. Дуже влучно оповідає промовець перську назку, як топився корабель і всі молились за своє спасіння. І почувши вони, що раб-негр молиється, щоб корабель затонув. — Дурню, сказали вони йому, ти-ж і сам потонеш! — Але-ж і мій господарь потоне... Лев Троцький писав в одній статті, що большевики перемогли на початках завдяки національностям. Промовець з цим згоден: і правительство Мілюкова, Керенського і ще більше Денікіна, що зал'яв кров'ю Кавказ, сприяли тому, щоби поневолені народи повстали проти них.

В дискусіях першим виступив князь Голіцин, відомий тим, що висіяс цілковито права України і Кавказу на самостійність. Він хотів був, щоб всі еміграції Сходу дійшли між собою до порозуміння.

Далі говорить те-ж росіянин проф. Сватіков, що називає себе прихильником поневолених народів. Він змінив виклад трафаретної російської історії, де говориться, звичайно, про один російський народ, на історію всіх народів, що жили в імперії. Він читає курс про колоніяльні народи Росії, до яких включає він і Кавказ, і Туркестан, але не Україну. Далі він питає, кого мав на увазі докладчик, коли все говорив «ми»? Які народи кличе він до єдності? І далі сам закликає всі народи до федерації. Сучасну СССР по змісту він одкидає, але ідея, на його думку, добра і її треба б зберегти. Проф. Сватіков робить пересторогу українцям, що плани Німеччини можуть їм загрожувати новим поневоленням.

Третім промовцем виступає голова зборів проф. О. Шульгин. З огляду на принципову важливість деяких заяв і на певне вражіння, яке справила ця промова на присутніх, передаємо її по можливості повністю.

Подякувавши докладчикові за змістовний доклад, проф. Шульгин цілковито погоджується з його політичною частиною. Що-ж до історичних міркувань референта про долю варягів в утворенні державности росій-

ською» і безсилість росіян будь-що організувати, то промовець не у всьому з референтом годиться.

— Справа з варягами відноситься скоріше до нас — українців, а ніяк не до Москви. Ми думаємо, що по-за тою чи іншою допомогою чужинців і ми самі здібні де-що створити. Так само уявляється нам навіть небезпечним твердити, що росіяне ні на що не здібні. Принижувати свого противника часом небезпечно, бо це приводить до легковажіння його сил.

Одповідаючи росіянам — князю Голіцину і проф. Сватікову, промовець говорить, що коли б всі росіяне були по своїх поглядах подібні до князя Голіцина, порозуміння було б не тяжким, але князь Голіцин, що визнає незалежність України й Кавказу, є, поки що принаймні, досить самітним в російському таборі.

Згадуючи сучасну російську політику, промови п. Мілюкова і ген. Денікіна, п. Шульгин говорить, що підходячи до них з погляду так би мовити самих росіян, він дивується, як відомий історик і досвідчений політик може так далеко заходити в своєму імперіялістичному доктринерстві. В'н готовий во ім'я імперії терпіти сучасний стан річей, бо большевики, мовляв, не вічні, а «Росія вічна». Але-ж країна складається з індивідумів, і коли сучасний режим винищує нарід фізично і морально, коли нарід вироджується, що залишиться від «вічної Росії» після большевицького панування? Але обидва виступи — і Денікіна, і Мілюкова однаково утопічні, вони хочуть урятувати Росію, відновлюючи імперію...

— І вона буде відновлена! — з місця з пристрасстю заявляє невідомий росіянин.

— Ваша віра, відповідає йому п. Шульгин, заслуговує на пошану. Вірити в імперію, коли ви позбавлені всього, це робить честь вашій витривалості. Але до чого ця витривалість і цей імперіялізм довів ваш власний народ? Мріяли про потоки, мрієте про інтегральність імперії царів, а тим часом вимірає і вироджується ваш-же народ. Спасіння для самої Росії це — відмовлення від імперіялізму та утворення своєї держави на тих місцях, де росіяне складають більшість.

Одповідаючи проф. Сватікову що-до його пропозиції зберегти сучасну ідею союзу, який створили большевики, проф. Шульгин заявляє, що у федерацію ніхто з українців не вірить. Колись, ще в 1917 році, українці стояли на цій позиції і про це на одному зібранні дискутував він з покійним проф. Кокоскіним. Стоючи на ґрунті централістичного кадетського програму, проф. Кокоскін доводив українцям, що федерація України з таким великим тілом, як Росія є неможливою, бо федерація має певну передумову: рівність частин, з яких вона складається. Тоді-ж п. Шульгин одповів покійному професорові, що він може й переконас нас своїми аргументами, але одмовимося ми від федерації не на користь централізму, а станемо попросту на шлях самостійности. Як раз досвід совітський найбільш переконав нас в тому, поневолені народи мусять стояти твердо на ґрунті самостійности. Але самостійність України, це не значить — вічна війна з Москвою. Порозуміння і можливе, і потрібне, але виключно на ґрунті міжнародних договорів.

— Зараз багатьо говорять про плани розподілу Росії, — говорить проф. Шульгин, — але Росію ми не ділимо, ми від неї відділяємося. Плани німців нас не лякають, але ми не все те, що говориться в Берліні, можемо прийняти. Ми мусимо сказати, і наші офіційні чинники це твердо сказали, що співпраця з західними державами потрібна в майбутньому для України. Кожний нарід мусить базуватися на своїх власних силах, але без тої чи іншої допомоги з-зовні не було створено в нові часи ні одної держави. Тільки ця співпраця з Заходом можлива при двох умовах: коли ці західні держави не почнуть з нового розподілу наших земель: інтегральність принаймні території сучасної совітської України є перша умова співпраці; повага і визнання суверенних прав нашого народу — це друга наша умова. Оскільки західні держави порушують при допомозі ці принципи, ми й проти них будемо боротися, як боремося з північними окупантами.

— Ми боремося, ми, — пояснює проф. Шульгин росіянам, — це значить поневолені народи, — Україна, Кавказ, Туркестан та ті що з ними. Ми боремося за наше визволення. В світі по війні і по революції прийшло до реакції: принцип свободи нації та індивідуума одкинуто на широкіх просторах земної кулі. Але прийде час і в відповідь на гніт повстане світова реакція во ім'я свободи та права народів і людини. Ми, що найбільше від того гніту страждаємо, ми, народи поневолені, скоро станемо провідниками визволення, передовими бойцями за звільнення націй і за права людини.

Далі виступав п. Чулік, представник горців Кавказу, і гаряче заявляє, що росіяне ніколи нічого не пропонували і нічого, крім руйни, не дали Кавказу.

П. Ерем'їв доводив, що даремно знову говорити про федерацію: ніхто і ніколи нам її не пропонував і не запропонує. Ми все здобували в боротьбі, і росіяне, як це було в 1917 році, тільки санкціонували те, що ми вже мали.

До боротьби гаряче кличе представник вільного цозацтва, Калмук, п. Балінов.

— Без боротьби проти Москви жадних прав хп не здобудемо...

Цю його заяву гаряче вітає вся аудиторія.

Князь Аміраджабі говорить, що росіянам перш усього треба б було змінити психологію, зріктися великодержавних тенденцій. На Заході живуть поруч незалежно різні народи, великі й малі, і це там можливо. Чого-ж це інакше справа стоїть на Сході? Вся причина в російському імперіялізмі.

Після коротких заяв п. Алібекова (Азербайджан), п. Сморіні (молдаванин) та пп. О. Чехівського й Безуглого (українці) виступав редактор «Прометею» п. Гвазава, який в гарячій промові доводить, що досвід показує, як можна говорити з росіянами. Олександр I скасував унілатерально договір Грузії з Росією. Те саме зробила Росія й з Україною. Нинішній совітський уряд те-ж визнав Грузію, а потім її окупував. Справа Сходу загрожує миру на цілому світі, і в інтересах миру є знищення російського імперіялізму.

Тут з місця промовцеві закидає якийсь агресивний росіянин: — А в а ш Сталін?

— Сталін, — відповідає з вогнем п. Гвазава, справді народився і виховався на Кавказі, але не ми, а ви, росіяне, посадили його на трон. З грузинських організацій Сталіна було виключено і він — ваш...

Ще одно запитання одного вірменина: — Що сказали б грузини, коли б на основі принципу самоозначення народів відділились би частини їх земель, дві-три волости, наприклад?

Проф. Шульгин йому відповідає, що кожному ідею можна довести до абсурду; щоб мати право на самоозначення, нарід мусить довести його боротьбою.

Далі останнє слово докладчика і збори закривається.

До речі, проф. Сватіков виступив був ще другий раз, і з приводу того, що промовці дуже часто його атакували, згадав, як колись на ярмарках в Росії після 1878 року ставили опудало турка і кожний міг на ньому пробувати свою силу. І він сьогодні опинився в ролі такого турка. Але навряд чи можна всю вину росіян перенести на цього «турка», бо він виявляє принаймні якийсь зрозуміння національних проблем, чого так бракує взагалі росіянам.

Дивно, як ці збори відбилися в голові кореспондента паризької російської газети «Последнія Новости».

Вбачивши у виступі проф. Шульгина найбільше ворожості до «неділимой» Росії, він навіть похвалив чомусь п. Мір-Якуба за толерантність до росіян. Дивно, що той кореспондент так задовольнився тою страшною характеристикою. Яку докладчик дав росіянам.

С. Р.

З ЖИТТЯ Й ПОЛІТИКИ.

— Військова небезпека і міжнародна політика совітів. — Підготовка до подій на фронті внутрішньої політики. — Українські справи на сесії ЦІК'а.

Сезон нарад вищих совітських установ, коли ми пишемо ці рядки, ще не закінчився. Держава совітів стоїть на передодні з'їзду найважливішої совітської установи, на передодні XVII з'їзду ВКП. Проте ситуація в СРСР встигла визначитися так далеко, що можна вважати, що основні політичні підсумки січневих совітських нарад вже цілком викристалізувалися. Адже-ж СРСР не належить до країн демократії, де висвітлення політичної лінії зв'язано з рішеннями і постановами тих або інших установ, рішас там воля диктатора і рїзним, хоч би й найвищим формально установам лишається слухливо прийняти те, що подобається диктаторові. Наміри і бажання Сталіна вже вияснилися і через те ми, подаючи найважливіші підсумки дотеперішніх нарад на передодні XVII з'їзду, певні, що після закінчення його нам додати доведеться дуже небагато.

* * *

Насамперед треба одзначити, що всі московські наради проходили під знаком військової небезпекы, яка загрожує совітському союзові. Правда, деґламация на військовій темі в промовах і виступах совітських достойників, в резолюціях совітських установ є річ досить часта, але маємо тепер перший випадок, коли виступи з приводу військової небезпекы носять поважний характер. Коли з цих заяв робляться відповідні висновки.

XIII пленум Комінтерну, резолюція якого оголошено в «Правді», при чому централний орган керуючої партії заявив повну свою з ними солідарність («Правда» ч. 4. з 4. I), між иншим, зазначив: міжнародне становище носить характер передолня (кануна) нової світової війни. В стилі цієї міжнародної ситуації уложено всі заяви совітських достойників з приводу війни на сесії ЦІК'а СРСР. Молотов при одритті сесії, характеризувавши відносини між СРСР і Японією, сказав: «Все це говорить про те, що ми не маємо права затуляти очі на небезпеку війни, на небезпеку нападу. Чи треба говорити ще раз про те, що впливає з цього для нас? Все потрібне про це вже сказано. Нашим завданням є неодхильно продовжувати свою політику миру на Далекому Сході і поліпшення відносин з Японією, готуючися одночасно до всяких можливих наскоків і ускладнень, од яких ми на жаль, в сучасний мент не можемо вважати себе гарантованими...» («Правда» ч. 358 з 29. XII). В другій своїй промові під час сесії Молотов підкреслив: «Ви розумієте, що ціла теперішня міжнародна ситуація вказує на важність скріплення здібности до оборони нашої держави. З цього впливає, що наші турботи про робітничо-селянську червону армію, рідну й кохану для трудящих мас совітського союзу, мусять бути всебічно зміцнені» («Правда» ч. 2 з 2. I). Відповідно до цих заяв, які поважно рахуються з військовою небезпеккою, намічені тепер основні лінії совітської міжнародної і внутрішньої політики. В обсягу міжнародної політики совіти устами Літвінова в його промові на сесії ЦІК'а заявили, що вони стоять на боці антиревізіоністського блоку, устами Сталіна була висловлена навіть готовність піддержувати Лігу Націй. Сталін в своєму інтерв'ю з представником «Н'ю Йорк Таймс'а» Дюранті, яке було надруковано в «Правді», зазначив: Ліга Націй може стати певним гальмом для військових подій... Як що події будуть розвиватися в цьому напрямі, ми піддержимо Лігу Націй. Так само намічено цілу низку заходів в обсягу внутрішньої політики, які стоять в безсумнівному зв'язку з війною.

Заходи внутрішньої політики в кожній країні з абсолютистичним режимом, якій загрожує військова небезпека, мають від давніх часів свій установлений шаблон: переводяться заходи, щоб об'єднати людність коло особи «збожнюваного» монарха або диктатора. Це «об'єднання» переводиться, з одного боку, шляхом збільшення влади монарха і подвоєнням скорпіонів для тих, відносно кого є певність, що їх приєднати не вдасться жадним способом; з другого боку, — шляхом обіцянок і полегшень для тих, на приєднання яких покладається надія. Цей програм в повному об'ємі намічено до переведення в ССРСР. Що-до скорпіонів проти неприємних елементів, то їх з великою щедрістю приділено Україні. Ми в попередньому огляді дали характеристику того курсу, який взято на Україні. Є підстави думати, що ця політика послідовної асиміляції і русифікації одним з своїх завдань має забезпечення терену на випадок військової небезпеки. Не даремно резолюція XIII пленуму Комінтерну, поруч з Японією, зазначає, як державу, яка загрожує ССРСР, Німеччину, а совіська преса і совіські чинники раз-у-раз підкреслюють плани Німеччини відносно одриву України від ССРСР. Совіські діячі є надто великі практики, щоб з цих своїх теоретичних концепцій не зробити відповідних реальних висновків, які знаходять свій вислів в їх теперішньому анти-українському курсі.

Поруч з цим робляться недвозначні заходи для збільшення влади диктатора. В останньому за минулий рік числі «Правди» оголошено тези доповіді Кагановича, призначеного для XVII з'їзду, про організаційну структуру партії; не підлягає найменшому сумніву, що тези цього доповіді буде ухвалено з'їздом. За скромним заголовком доповіді Кагановича криється переведення акції дуже далекосяглого і широкого політичного змісту. Йде тут про створення правових і формальних норм для диктатури, яка фактично вже існує; мається на увазі створити легальний титул для того становища, яке Сталін посідає вже від ряду років. Згідно з тезами доповіді Кагановича, партія обертається в майже цілком замкнену корпорацію; прийняття нових членів до закінчення чистки припиняється цілком, а після її закінчення обмежується до мінімальних розмірів. Доступ в партію надалі має переводитися на підставі особистої заповіді і особистої відповідальності за кожного нового кандидата кількох старих членів з довголітнім партійним стажем; для окремих випадків число заповіді, яке вимагається, доходить до десяти. Роль Центрального Комітету як в партії, так і в державному управлінні зростає. Відповідно до існуючих комісаріатів в Центральному Комітеті по окремих галузях державного управління організується ряд відділів. Державний Контроль — комісаріят робітничо-селянської інспекції — касується; на місце його твориться партійний орган. Інститут політвідділів, який є стисло партійним органом і якого торік було утворено для совхозів і моторово-тракторних станцій, поширюється, ЦК набуває право зорганізувати політвідділи в усіх галузях державного господарства і управління, які функціонують незадовольняюче. Таким чином ЦК в своїх руках буде об'єднувати контроль над діяльністю всіх совіських установ, буде мати власні виконавчі апарати (політвідділи) в усіх державних установах, де він це буде уважати потрібним, і власний центральний апарат (одділи ЦК); все це не тільки фактично, але й формально підлягатиме Сталіну. Не треба, розуміється, і згадувати, що в цій схемі про якісь автономні права для окремих совіських республік — в тому числі і УССР — нема жаднісінької згадки. В результаті цієї реформи Сталін не лише фактично, але й формально одержує диктаторські уповноваження.

Дуже цікавий образ уявляє совіська преса після оголошення цього проекту. Ми знаємо, що словословій на адресу Сталіна там ніколи не бракувало. Але того, що є тепер, перед сімнадцятим з'їздом, на сторінках совіської преси — історія совіського режиму ще не знає. Кампанія, щоб довести, що Сталін є улюблений провідник народних мас совіського режі-

зу. Їхня єдина надія, єдина віра й підпора, провадиться в розмірах нечуваних і незаних навіть для ССР. В зв'язку з військовою небезпекою об'єднують населення коло трону збожнюваного монарха.

Не бракує поруч з тим тако-ж і обіцянок. Вони сконцентровані передовсім в докладі Молотова і Куйбишева про план другої п'ятилітки. Звертає далі увагу на себе дуже здержаний цей-до куркулів доклад наркома земельних справ Яковлева, в якому на цей раз не запропоновано жадних скорпіонів для колхозників. Між тим минулорічна сесія того самого ЦК'а провела постанови, які карали колхозників в цілому ряді випадків розстрілом. А тепер жадних згадок про потребу репресій. Чи не с пов'язані всі заходи в обсягу внутрішньої політики з свідомістю тої військової небезпеки, в обличчі якої стоїть совітський союз, на думку його провідників?

* * *

Українських моментів на сесії ЦК'а було мало. Мав місце шаблонний для останніх часів виступ Чубаря з тридцятьма випадками проти українських націоналістів і контр-революціонерів, в якому згадувалося про Скрипника, Скоропадського, мит. Шептицького і «митичний» уряд петлюрівців.

Є в матеріялах сесії ЦК'а проте один важний момент, який, хоч і нема там мови про Україну, зачіпає українські інтереси дуже чутливо. На сесії стверджено план господарського будівництва союзу на протязі другої п'ятилітки. Ствердження програм передбачає дуже поважні зміни в розміщенні продукційних сил ССР: 1) творяться нові бази індустріялізації в східних районах союзу (Урал, Західній і Східній Сибір, Башкирія, Далеко-Східній Край, Казанстан і Середня Азія). На східні райони мається витратити коло половини всіх вкладів в нове будівництво важкої промисловости. В 1937 році східні райони ССР мають мати одну третину загальної продукції чавуну проти одної четвертини в 1932 році, одну третину продукції кам'яного вугля проти одної четвертини цієї продукції в 1932 році, коло одної п'ятої виробництва електроенергії (по районних станціях) проти 6,5 відс. в 1932 році, одну десяту продукції машинобудівництва проти 5 відс. 1932 року; 2) має бути закінчено на протязі другої п'ятилітки будівництво другої вугільно-металургічної бази союзу — Урало-Кузнецького комбінату, на будовання якого скеровується одна четверта капітальних вкладів в народне господарство ССР і коло одної третини капітальних вкладів у важку промисловість; 3) творяться нові бурякові бази і здійснюється на їх підставі будівництво нових цукроварень (Західній Сибір, Киргізія, Далеко-Східній край, Закавказ'я) так само в східних районах; 4) творяться сталі пшеничні бази в центральних і північних районах союзу («Правда» ч. 359 з 30. XII).

Напрявні лінії господарського будівництва, зазначені в ствердженому програмі, не є чимсь новим. Є це продовження і розвиток тих тенденцій, які зазначилися вже в програмі першої п'ятилітки. Програм цей, як що його буде зреалізовано, у високій мірі шкодить господарським інтересам України. Союзний центр творить для України нових поважних конкурентів в усіх галузях господарського життя (чавун, кам'яний вугіль, цукор, пшениця), творить при тому до певної міри коштом засобів, які зібрано на Україні. Обезсилується отже український господарський організм витратою коштів на цілі, Україні непотрібні і чужі. Творяться для України її коштами конкуренти, які ослаблюють її питомий тягар в союзному господарстві, зменшують її роль, дозволяють цілком занедбувати її інтереси. Твориться ситуація, яка дозволяє колоніальну політику на Україні здійснювати в максимальних розмірах.

Можемо тут про цю справу згадати лише побіжно, не маючи змоги обговорити її докладніше. Хочемо лише привернути до неї громадську увагу. Бо належить ця справа до категорії тих, які на таку увагу мають безсумнівне право.

В. С.

3 міжнародного життя.

— Д о с и т у а ц і ї .

Центри уваги політичної міжнародної opinii зараз у світі не міняються, бо, як здається, усталилися на довгий час. В Європі — це Германія, в Азії — Японія, а по-між них, так мовити, в Евразії — СССР, чи, як тепер частіше в пресі говорять, — Росія. Те, що до недавня було сенсацією, перетворилося в явища поточного життя, за якими, однак, необхідно пильно слідкувати що-дня, бо таять вони в собі елементи зміни й несподіваности, що можуть вибухнути кожного часу й кожної хвили.

Г е р м а н і я . У середині — нічого нового, все йде так, як і мусіло бути за нового режиму, який в цих днях закінчує перший рік свого існування. Доктрина расового націоналізму що-раз то далі входить до всіх площин державного, громадського й навіть приватного життя: довершується нова, — відповідно до попередньої, — структура третьої Германської імперії. Усе, однак, на сьогодні ще в стадії динаміки, революційний гакенкрейцерський патос ще не закінчив циклу свого наростання, а тому передчасні були б зараз ті чи інші остаточні присуди що-до можливих наслідків його для німецького народу в майбутньому.

Нічого нового за останній час не сталося, ніби, і в міжнародному становищі Германії. Гітлерівська програма закордонної політики відома всім. Це — остаточне замирення й повна згода на Заході — на Рейні, перетворене упорядкування Середньої Європи й вільні руки на її Сході.

Що-до першого пункту, то над ним працюють тепер обидві найзаінтересованіші сторони — Германія та Франція, ведучи цю справу в старий випробований спосіб, а саме — безпосередніми пересправами. В Берліні і в Парижі обмінюються меморандумами, пересправляють на спеціальних побаченнях, чергуються в публічних виступах. Цілу справу ведуть знов-же таки в старий випробований спосіб — шляхами таємної дипломатії, а тому ширшим масам з того відомі лише головніші лінії переговорів, лише, так мовити, офіційна вісь, біля якої точаться пересправи. Але їх внутрішній зміст, їх міжнародне забарвлення, гра інтересів та перспектив, все оте, що іноді має найбільше значіння, залишається поки що секретом дипломатичних канцелярій. Так, в сучасних франко-германських пересправах, офіційно кажучи, річ іде головним чином про рівні права Германії на озброєння. Але неофіційно, явна річ, не можуть сторони не спинитися над тим, куди оті збройні права буде спрямовано, до якої реальної політики їх буде прикладено. Що-до цих суттєвих подробиць, важливіших може за саму офіційну тему пересправ, то тут тим часом доводиться задовольнятися лише здогадом чи пресовими чутками. Вони-ж говорять за те, що справа ходить про Середню Європу, а особливо про Схід, що на цьому сторони не можуть проміж себе погодитися, а тому, в якості посередника, ніби, має виступити Англія, історична роля якої в європейських континентальних справах — це бути арбітром. Арбітр, що правда, те-ж досить заінтересований, скажемо в східних справах, але — арбітр.

Що-до другого пункту гітлерівської програми, а саме до перетворення рівноваги в Середній Європі, то тут головний бій переходить між Германією та дуже близькою до неї, принаймні принципово, державою Італійською. Елементом суперництва між ними стала Австрія, країна мала силою, але надзвичайно щасливо поставлена географічно в центрі Дунайських держав. Гітлер, як відомо, хотів би тут встановити конгеніальну з германською расову владу і таким чином, не займаючи наверх австрійської суверенности, фактично перевести австро-германську злуку. Мусоліні — навпаки, вважає Австрію за опорну точку італійських впливів у середній Європі, а тому рішуче виступив проти германського чину. Дольфус, австрійський канцлер, б'ється, як риба в неводі, в отих двох комбінаціях, дбаючи про те, щоб фашистською перебудовою

держави в той чи інший спосіб припинити в своїй державі гагенкрейцерську динаміку. Германія і Італія сперечаються за Відень не самі; з великих держав найбільше в тому заінтересована Франція, а з менших — Угорщина, ціла Мала Антанта та всі балканські країни. Боротьба переходить в гострих формах, особливо в середині Австрії, бо йде вона там у супроводі змови, бомб і т. и. Реальної перемоги якоїсь одної сторони поки-що, однак, не видно.

Третій пункт германської політики — вільні руки на Сході. На цьому місці зазначено вже було, що цей пункт, так мовити, забарвлює собою цілий комплекс германських, і не лише германських, міжнародних взаємовідносин, бо встає він при всіх німецьких пересправах — західних, південних та східних. Але як раз цей пункт, дразливий і небезпечний з різних причин, переходить під покровом найбільшої таємниці. Коли вірити пресовим інформаціям, він виявлений і у франко-германських і в германо-японських пересправах і ніде до кінця не доведений. Арбітром щодо нього, ніби, знову-ж таки має стати та сама Англія, яка в його вирішенні, однак, заінтересована може більше, ніж хто інший. В кожному разі, без англійської згоди пункт цей вирішений не буде, хіба що при виді для того повстане якоесь цілком несподівано. Але й тоді Англія знайде час і можливість, щоб сказати своє авторитетне слово.

До активу германської політики в цьому східному напрямі можна поставити польсько-німецький договір, підписаний сторонами в день, коли писано ці рядки. Точний текст його ще не розпублікований, але й те, що вже відомо, говорить за велике значіння цього договору. Бо-ж ним Германія та Польща зобов'язуються на десять літ не зачинати між собою війни, якіб непорозуміння не повстали між ними. Тим падають можливості германо-польського збройного конфлікту із-за коридора, Силезії, Східньої Пруссії, Данцига то-що. Тим падає і пропагована в Середній Європі ідея польсько-російського та ще якогось союзу, спрямованого проти Германії. Чи тим самим означається якоесь погодження щодо вільних рук на Сході — не знати, але тим самим та чи інша доля СССР чи Росії не повинна вважатися за причину польсько-германського конфлікту. Польсько-совітський пакт про не-напад дістає свою протизагу в новому германо-польському договорі.

Японія. Усі пункти японської закордонної політики, як відомо, зосереджені на Тихому океані, на ньому самому та на західних берегах його. Проти неї ворогами стоять Сполучені Штати, СССР і до недавня — Китай. Останній, як здається, з цього списку може бути однак уже винятий і зачислений, ніби, до приятелів. Принаймні різке збільшення японського експорту до Китаю та японська допомога в боротьбі китайського уряду з південними китайськими комуністами виразно говорять про те, що в японо-китайських взаємовідносинах за останній час зайшла кардинальна зміна на користь Японії. Зостався таким чином трьохкутник: Америка, СССР і Японія, два проти одного.

З тих двох СССР — ворог одкритий, Америка — кодекуди закулісовий. Нового тут те, що — як перейшло це європейською пресою — у Вашингтоні між Літвіновим та Рувзельтом не тільки сталася згода про юридичне визнання СССР, але й складено совіто-американський союз. Союз, ще правда, не чисто військовий; Штати ніби-то лише зобов'язалися допомогти большевикам грошми, зброєю, військовим та іншим постачанням, коли вибухне на Сході Азії конфлікт між ними та японцями, а почасти й раніше. Тим-то, ніби, й пояснюється різка зміна поведінки совітів у зв'язках з їх можливим азійським ворогом. Зміна, справді, різка. Ще рік тому сам Сталін сказав, що вони уступлять перед японцями до Байкалу, а по потребі й до Уралу. А нині, правда не Сталін, але його права рука Каганович загрожує японцям, що вони, большевики, ані глапка совітської землі не уступлять, бо вони, мовляв, сильніші за царську Росію з р. 1904. За словами ідуть неначе-то й діла. Світі ретельно взялися за добудовання Амурської залізниці, за доповнення Сибірської магістралі, за посилену перевозку гармат, літаків, танків та інших корпусів із Середньої Росії на Далекий Схід і т. ин.

Японці дивляться на всі ці підготовання, як здається, цілком спокійно. Один із японських політиків прирівняв галасуючих большевиків до боязких собак, які брешуть сильніше за собак хоробрих. Другий, одповідальний, бо міністр закордонних справ, лише коротко вказав, що Японія приготована до всього і якоїсь несподіванки не має причини боятися. Як і за цими спокійними словами творяться діла, в Європі не видно. Але що вони творяться, на це вказує такий із останніх фактів японської внутрішньої політики. Занедужав і пішов до демісії ген. Аракі, військовий міністр, лідер всемогутньої японської національної партії. Частина світової преси, до японців неприхильної, зробила з того висновок, що значіння і сила вказаної партії запала чи зачинає западати, а сама хвороба міністра дипломатичного походження. Ближчі азійські газети пояснюють це інакше. Ген. Аракі, ніби, справді занедужав, а тому передав свій портфель міністра, але передав його тій людині, яку сам вибрав, а саме ген. Гаяші. Сам же він, спочинувши, повернувся до міністерства, але уже в ролі — голови ради міністрів. Ця зміна, начеб-то має відбутися в поточному місяці лютому, і до неї наві'язують ширші виступи японської політики на її закордонному фронті.

Такий поточний перебіг справ у двох найважливіших, невралгічних, як кажуть французи, пунктах міжнародної політики. Про третій з них — ССРСР — до другого разу.

Observer.

Зміст.

Париж; неділя, 4 лютого 1934 року — ст. 1. К. Ніко. Листи до земляків. XXIX — ст. 2. І. Липовецький. П'ята сесія Ради УДЖ в Польщі, II — ст. 6. С. Г. Міжнародня ситуація та поневолені народи ССРСР — ст. 8. В. С. З життя й політики — ст. 11. Observer. З міжнародного життя — ст. 14.

ВІСНИК

місячник літератури, мистецтва, науки й громадського життя
під ред. д-ра Дм. Донцова.

Передплата виносить: на рік — зол. 23, на півроку — зол. 12, квартално — 6.60; поодинокі книжка коштує — зол. 2.20. Хто заплатить відразу за рік — зол. 20. Закордон: на рік — зол. 30.

Передплату слати на адресу: Львів, Чарнецького 26, м. 21. Чековий гонто ПКО (Львів) — 500.371

Замість Різдвяних і Новорічних поздоровлень

Українська Громада в Шато-де-ля-Форе, Франція, пожертвувала на Українську Бібліотеку ім. С. Петлюри в Парижі 25 франків.

Редакція і адміністрація: 42, rue Denfert-Rochereau, Paris-V
Tél. Danton 80-03.

Для переказів у Франції: «Le Trident», chèque postal 898.50, Paris.
Редагує — Комітет.

Адміністратор: Іл. Косенко
Le Gérant: M-me Perdrizet.
